

© BLACKWELL 2010. *Journal of the Philosophy of Education Society of Great Britain*, 40, 1, 1–12

(ड) राज्यस्तर अंगणवाडी व स्वच्छ शाळा स्पर्धा

प्रत्येक विभागातून ६० पेक्षा जास्त गुण मिळवून राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज स्पर्धेसाठी पात्र ग्रामपंचायतीमधून राज्यातील सर्वात स्वच्छ प्राथमिक शाळा व स्वच्छ अंगणवाडीची निवड केली जाईल.

(४) बक्षिसाची रक्कम

(I) प्राथमिक शाळा :-

- (अ) पंचायत समिती स्तरावरील सर्वात स्वच्छ एका प्राथमिक शाळेला रुपये १०,०००/- (रुपये दहा हजार) चे रोख पारितोषिक दिले जाईल.
- (ब) जिल्हा स्तरावरील सर्वात स्वच्छ एका प्राथमिक शाळेला रु.५०,०००/- (रुपये पन्नास हजार) चे रोख पारितोषिक दिले जाईल.
- (क) विभाग स्तरावर सर्वात स्वच्छ एका प्राथमिक शाळेला रु.१,००,०००/- (रुपये एक लाख) चे रोख पारितोषिक दिले जाईल.
- (ड) राज्य स्तरावरील सर्वात स्वच्छ एका प्राथमिक शाळेला रु.३,००,०००/- (रुपये तीन लाख) चे पारितोषिक दिले जाईल.

(II) अंगणवाडी :-

- (अ) पंचायत समिती स्तरावरील सर्वात स्वच्छ एका अंगणवाडीला रु.५,०००/- चे पारितोषिक दिले जाईल.
- (ब) जिल्हा स्तरावरील सर्वात स्वच्छ अंगणवाडीला रु.२५,०००/- चे पारितोषिक दिले जाईल.
- (क) विभाग स्तरावर सर्वात स्वच्छ अंगणवाडीला रु.५०,०००/- चे पारितोषिक दिले जाईल.
- (ड) राज्य स्तरावर सर्वात स्वच्छ अंगणवाडीला रु.१,००,०००/- चे पारितोषिक दिले जाईल.

(५) तपासणी समित्या व पध्दत

संत गाडगेबाबा ग्राम स्वच्छता अभियानाअंतर्गत त्या-त्या स्तरावरील तपासणी समित्यांचा या पारितोषिकांसाठी पात्र शाळांची व अंगणवाडींची तपासणी करून गुणानुक्रम देतील.

(६) तपासणीचे निकष

सोयत परीशिष्ट १(अ) मधील निकषानुसार प्राथमिक शाळेची तर परीशिष्ट १ (ब) नुसार अंगणवाडीची तपासणी करून गुणानुक्रम दिले जातील.

प्रति,

- १) मा. राज्यपाल यांचे सचिव.
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे सचिव.
- ३) सर्व मा. मंत्री यांचे खाजगी सचिव.
- ४) सर्व मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
- ५) मुख्य सचिव मंत्रालय, मुंबई.
- ६) सर्व पालकसचिव मंत्रालय, मुंबई.
- ७) सर्व विभागीय सचिव मंत्रालय, मुंबई.
- ८) सर्व जिल्हा परिषद अध्यक्ष.
- ९) सर्व जिल्हा परिषद महिला व बालकल्याण सभापती.
- १०) सर्व विभागीय आयुक्त
- ११) सर्व जिल्हाधिकारी
- १२) महासंचालक माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.
- १३) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी.
- १४) सर्व उपायुक्त (विकारा)
- १५) सर्व सहाय्यक आयुक्त (विकास)
- १६) सर्व जिल्हा परिषदांचे उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी. (पंचायत)
- १७) सर्व जिल्हा माहिती अधिकारी.
- १८) सर्व गटविकास अधिकारी (त्यांना विनंती की, सदर शासन निर्णयाच्या छायाप्रती प्रत्येक पंचायत समिती सभापती/उपसभापती, पंचायत समिती सदस्य, सरपंच व ग्रामसेवक यांना द्यावी.)
- १९) ग्रामविकास विभाग
- २०) नियोजन विभाग
- २१) वित्त विभाग
- २२) पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभागातील सर्व कार्यासने.
- २३) नियुक्ती.

परीशिष्ट - १अ
प्राथमिक शाळेसाठी गुण देण्याचे निकष

मुद्दा क्र.	मुद्दा	गुण	एकूण गुण
१	शीचालय व्यवस्था		
	(अ) मुलामुलीसाठी स्वतंत्र भुतारी/ शीचालयाची पुरेशी व्यवस्था (४० विद्यार्थ्यांमागे किमान १ भुतारी)	२०	
	(ब) विनोदचर्या मुलींची विशेष काळजी घेतली काय ?	५	
			२५
२	शीचालयात पाण्याची व्यवस्था		
	(१) हात धुण्याची सोय आहे काय ? (साबण, राख यांकरे)	३	
	(२) नियमित स्वच्छता राखली जाते काय ?	३	
	(३) देखभाल व दुरुस्ती नियमित आहे काय ?	४	
			१०
३	घनकचरा व्यवस्था		
	(०) प्रत्येक वर्गासाठी कचरा टोपली ठेवली आहे काय ?	२	
	(२) शाळेत ओला व सुका अशा कचराकुंड्या वेगवेगळ्या आहेत काय ?	३	
	(३) गांडुळखत निर्मितीचा प्रकल्प आहे काय ?	३	
	(४) नेंदप / खत खड्डा आहे काय ?	२	
	(५) कच-यापासून मिळविलेले उत्पन्न असलेस	५	
			१५
४	शाळेत पिण्याच्या पाण्याची सोय		
	(१) नियमित व पुरेसे पाणी संकलन टाकीत अशा इतर मार्गाने नेहमी असते. (किंवा हातपंप व्यवस्थीत व सुरु असलेस)	५	
	(२) पाण्याचे शुध्दीकरण व नियमित तपासणी होत काय?	५	
	(३) छातावरील पाणी संकलन करून शुध्द पाण्याची सोय व याची नियमित देखभाल व दुरुस्ती.	१०	
	(४) टाकीची स्वच्छता व टाकीजवळ परिसर स्वच्छता अथवा वर्गाजवळील स्वच्छता	५	
			२५

५	सांडपाणी व्यवस्था		
	१) हातपंप असल्यास परिसर स्वच्छता उत्कृष्ट आहे काय ?	५	
	२) शोषशुद्ध्याद्वारे सांडपाणी व्यवस्था आहे काय ?	५	
	३) सांडपाण्यावर बगीचा/किचनवार्डन/शेती उद्योग आहेत काय ?	५	
			१५
६	वृक्षारोपण		
	१) या वर्षापूर्वी लावलेली झाडे असलेस (एक वर्षापेक्षा जास्त वयाची)	२	
	२) यावर्षात लावलेली नवीन झाडे. (प्रमाण पाहून गुण देणे)	२	
	३) झाडाचे विविध प्रकार व त्यावर झाडाची माहिती योग्य विहितात फेली असलेस	२	
	४) शाळेत बगीचा असल्यास व त्याची व्यवस्था योग्य असलेस	२	
	५) उत्पन्न मिळविणारी झाडे असलेस (नारळ, केळी, बदाम, इ.)	२	
			१०
७	गळती व आरोग्य तपासणी		
	१) शाळेतील मुलांची गळती (गळतीची टक्केवारी काढून कमी गुण देणे)	३	
	२) शाळेतील मुलांची आरोग्य तपासणी नियमित असलेस	३	
	३) आढळलेल्या दोषावर पुढील उपचार त्वरीत केले असलेले	२	
	४) रोग प्रतिबंधक लसी-वगैरे.	२	
			१०
८	शालेय पोषण आहार		
	दुपारच्या भोजन योजनेत स्वच्छता आहार बनविताना पद्धत व आहाराचे वाटप, नियमित स्वच्छता, प्रकार, गुणवत्ता पाहून गुण देणे.	१०	
			१०

१	शाळेतील मुलांची वैयक्तिक स्वच्छता		
	१) जेवणापूर्वी, शौचाहून आल्यानंतर साबणाने हात धुणे	२	
	२) नखे काढणे	२	
	३) दात नियमित घासणे	२	
	४) खरज वगैरे अस्वच्छतेमुळे होणारे रोग्याचे प्रमाण	२	
	५) घाबल वापर.	२	
	६) रुमालाचा वापर	२	
	७) कपड्याची स्वच्छता	२	
	८) निटनिटकेपणा	२	
			२०
१०	स्वच्छतादूत उपक्रम		
	१) शाळेत किती विद्यार्थ्यांना स्वच्छतादूत म्हणून प्रशिक्षण दिले. (प्रमाण पाहून गुण देणे)	५	
	२) किती कुटुंबात मुले स्वच्छतेचा संदेश नियमितपणे देतात. (प्रत्येक विद्यार्थ्याचे किमान ५ कुटुंबे)	५	
	३) स्वच्छतादूत उपक्रमामुळे शात स्वच्छतेत झालेला बदल (शौचखडे, शौचालय बांधणी)	५	
	४) स्वच्छतादूत विद्यार्थ्यांकडून नियमित स्वच्छता संदेश दिलेल्या कुटुंबात नेणे व तपासणे (उदा. दरमहा कार्ड भरणे) व त्यात शिक्षकाचा सहभाग.	५	
			२०
११	शालेय समूह सहभाग		
	१) शाळेत नियमित भ्रमदान	४	
	२) शाळेत शिक्षकांची उपस्थिती	४	
	३) विद्यार्थ्यांसाठी विविध स्पर्धांचे आयोजन	४	
	४) विद्यार्थ्यांचे शालेय कलापथक व त्याचे प्रभावी कार्यक्रम	२	
	५) स्वच्छता व आरोग्य शिक्षणावर पालक, शिक्षक, माता व विद्यार्थ्यांनी बसविलेले सांस्कृतिक कार्यक्रम	६	
			२०

१३	पालक शिक्षक संघ व ग्राम शिक्षण समिती कार्य		
	१) पालक-शिक्षक समितीची नियमित सभा व समिती कार्यक्षम असलेस	५	
	२) शालेय स्वच्छता, आरोग्य, पाणी योजनेतील काही पुरस्कार मिळाले असलेस व त्याची दखल घेतली गेली असलेस	५	
	३) शालेय स्वच्छता व आरोग्य शिक्षण कार्यक्रमासाठी मिळालेली प्रसिध्दी (वर्तमानपत्र, आकाशवाणी व दूरदर्शन)	५	
	४) शाळेतील शिक्षकांचा स्वच्छता व आरोग्य शिक्षण जनजागृतीत सहभाग.	५	
			२०
	एकूण गुण		२००

टीप :- १) तपासणी समितीतील सर्व परीक्षकांनी स्वतंत्र गुण देवून त्याला परीक्षकांच्या संख्येने भागून येणारे गुण घायेत.

२) एका ग्रामपंचायतीत एकापेक्षा जास्त झाला असलेस सर्व शाळांची तपासणी करून प्रत्येक २०० पैकी गुण देणे व शाळांचा दर्जा तपासून संयुक्त गुणानुक्रमिक देणे.

६	अंगणवाडीतील पालकांच्या घरी शौचालयाचे प्रमाण (% च्या प्रमाणात गुण देणे)	१०	
			१०
७	अंगणवाडी कार्यकर्तीचा स्वच्छता अभियानात सहभाग		
	१) गृहमेटी किती व किती कुटुंबात स्वच्छता संदेश दिले (संख्या)	५	
	२) किती कुटुंबानी वर्षात शौचालय बांधले व त्याला प्रोत्साहन दिले (यादी ओढणे)	५	
	३) किती कुटुंबांना शोधखर्चा / परसबाग आहे (यादी)		
			२०
८	अंगणवाडीतील लोकसहभाग		
	१) लोकवर्गणी (रोख) पालकांची भरलेली व त्यातील उपक्रम	५	
	२) दस्तुरुपातील सहभाग	५	
	३) अंगणवाडी इमारत व परिसर स्वच्छता मध्ये पालकांचा सहभाग	५	
			१५
९	अंगणवाडी इमारत दुरुस्ती / देखभाल रंगकाम केले असलेस	५	
			५
१०	महिला मंडळ व बालकगटाचा सहभाग		
	१) किती महिला मंडळ अंगणवाडी कार्यक्षेत्रात आहेत व ते अंगणवाडीच्या कार्यक्रमात किती भाग घेतात.	५	
	२) किती बचत गट अंगणवाडी कार्यकर्ता मंडळीमुळे तयार झाले.	१०	
	३) यापैकी किती गटांना उद्योगधंद्यासाठी कर्ज मिळाले	५	
			२०

११	अंगणवाडी कार्यकर्ता व मदतनीस यांना मिळालेले पुरस्कार व त्यापैकी अंगणवाडी व्यवस्थापनाशी संबंधित उपक्रम	१५	
			१५
१२	अंगणवाडीत राबविण्यात आलेले विविध उपक्रम		
	१) सकस आहार	५	
	२) आरोग्य तपासणी	५	
	३) संदर्भ सेवा	५	
			१५
१३	अ) कुपोषित मुलांची वर्गवारी (ब व क गटातील एकही नसलेला गुण देणे)	१०	
	ब) कार्यकर्ता / मदतनीस यांच्या घरातील स्वच्छता	५	
			१५
१४	बालकमृत्युचे प्रमाण (अ) जिल्ह्यापेक्षा कमी असलेस	५	
	(ब) बालमृत्यु नसलेस	१०	
			१५
१५	माता / गरोदर माता यांना आहार वाटप व त्याचा परिणाम	१०	
			१०
	एकुण गुण		२००